

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સૂરજ ભાન

વિરુદ્ધ

ઓમ પ્રકાશ અને અન્ય

ફેબ્રુઆરી ૨, ૧૯૭૬

[ન્યાયમૂર્તિઓ પી. કે. ગોસ્વામી, પી. એન. સિંઘાલ અને જસવંત સિંઘ]

દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા ૧૯૭૩ (અધિનિયમ ૨/૧૯૭૪)–કલમ ૪૨૮–આ
કલમ લાગુ કરવાની પ્રક્રિયા–દોષિત ઠેરવવા માટે કોઈ પડકારનો વિચાર કરે છે કે
કેમ તેનો અવકાશ.

પ્રેક્ટિસ–બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપ,
જ્યારે સજા વધારવા માટે વડી અદાલત સમક્ષ ફોજદારી પુનરાવર્તન નિર્ણયક
બની ગયું છે, ત્યારે ફોજદારી અપીલમાં ચુકાદાના આધારે જે સીઆરપીસી

૧૯૭૩ (અધિનિયમ ૨/૧૯૭૪) ની કલમ ૩૯૩ હેઠળ અંતિમ બની ગયું છે તે ડ્રોનર નથી.

સામાવાળા "ઓપી" એ અપીલકર્તા "એસ" પર તા.૧૯/૦૪/૧૯૭૩ ના રોજ છરીના પાંચ ઘા કર્યા હતા પરંતુ તાત્કાલિક તબીબી સારવારને કારણે અપીલકર્તા બચી ગયો હતો અને તાત્કાલિક ઓપરેશન કરવામાં આવ્યું હતું. ટ્રાયલ કોર્ટે તેના ૨૬/૦૨/૧૯૭૪ ના ચુકાદા દ્વારા કલમ ૩૦૭ આઈ. પી. સી. હેઠળ "ઓ. પી". ને દોષી ઠેરવ્યો હતો અને તેને ૧૦ વર્ષની સખત કેદની સજા અને રૂ. ૨૦૦/- નો દંડ કરેલ. આરોપી "ઓપી" એ પંજાબ વડી અદાલતમાં ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૪ ૨/૧૯૭૪) એ આધાર પર દાખલ કરી હતી કે તે Cr. P. C ૧૯૭૩ (અધિનિયમ ૨/૧૯૭૪) ની કલમ ૪૨૮ હેઠળ તેના પર લાદવામાં આવેલી કેદની અવધિ સામે ટ્રાયલ કેદી તરીકે તેની અટકાયતનો સમયગાળો મજરે કરવાનો હકદાર છે. અપીલકર્તા "એસ" એ આરોપી સામે સજા વધારવા માટે વડી અદાલતમાં ક્રિમિનલ રિવિઝન નંબર ૬૦૬/૭૪ પણ દાખલ કર્યો હતો. ફોજદારી અપીલમાં અરજીનો રાજ્ય તરફથી કોઈ વિરોધ ન હોવાથી, વડી અદાલત અપીલ સ્વીકારીને, જેલની સજાને ઘટાડીને તેણે પહેલેથી જ ભોગવેલી કેદની સજા કરી હતી. ઉપરોક્ત અપીલ સામે, રાજ્ય દ્વારા અથવા "એસ" દ્વારા આગળ કોઈ અપીલ કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી આદેશો અંતિમ બની ગયા હતા. "એસ" દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી રીવીઝન

જોકે વડી અદાલત દ્વારા "ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૪૨/૧૯૭૪ માં નોંધાયેલા કારણો" માટે અલગથી ફગાવી દેવામાં આવ્યું હતું. બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૪ (૧) (સી) હેઠળ સ્પેશીયલ લીવ મેળવવામાં અસમર્થ, "એસ" એ આરોપી "ઓપી" અને રાજ્યને નોટિસ આપ્યા પછી વિશેષ રજા મેળવી.

અરજી નામંજૂર કરતાં, અદાલતે

ઠેરવ્યું: (૧) ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (એક્ટ ૨/૧૯૭૪) ની કલમ ૪૨૮ પરથી જ સ્પષ્ટ છે કે દોષિત ઠેરવવાની પ્રક્રિયા દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાના અમલીકરણ પહેલાં હોવા છતાં કલમ ૪૨૮નો લાભ આવી દોષિત ઠેરવવા માટે ઉપલબ્ધ રહેશે. ખરેખર કલમ ૪૨૮ દોષિત ઠેરવવા અથવા સજાને કોઈ પડકાર આપવાનું વિચારતી નથી. તે દોષિતને તે સમયગાળા માટે લાદવામાં આવેલી સજામાંથી જેલની સજા ભોગવવાની તેની જવાબદારી ઘટાડવાનો લાભ આપે છે જે તેણે પહેલેથી જ ટ્રાયલ કેદી તરીકે સેવા આપી હતી. [૩૦૧એચ, ૩૦૨એ]

(૨) કલમ ૪૨૮ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાને લાગુ કરવાની પ્રક્રિયા આરોપી દ્વારા કોઈપણ સમયે અદાલતમાં વિવિધ અરજી હોઈ શકે છે જ્યારે સજા કેદની મુદત ઘટાડવાનો યોગ્ય આદેશ પસાર કરવા માટે ચાલે છે જે કલમનો આદેશ છે. [૩૦૨એ]

(૩) તાત્કાલિક કેસમાં, રાજ્ય દ્વારા અથવા ઇજાગ્રસ્તો દ્વારા ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૪૨/૭૪ માં વડી અદાલતના ચુકાદા સામે અપીલની ગેરહાજરીમાં, તે ચુકાદો અંતિમ બની ગયો છે. વડી અદાલત સમક્ષ ફોજદારી પુનરાવર્તનનો અવકાશ એ હતો કે શું દસ વર્ષની સજાને વધુ વધારવી જોઈએ, પરંતુ ફોજદારી અપીલમાં વડી અદાલતના ચુકાદાને કારણે તે સજા પોતે જ ગાયબ થઈ ગઈ. તેથી ક્રિમીનલ રીવીઝન નિર્ણયક બની ગયું અને સુપ્રીમ કોર્ટ તેના વિશે કંઈ કરી શકતી નથી, જ્યારે કે વડી અદાલતનો ચુકાદો કાર્યરત રહે છે. ૧૩૦૨ડી, ઈ-પી]

ઓબિટર: કલમ ૪૨૮ ક્રિમીનલ પ્રોસિજર કોડની દ્રષ્ટિએ પણ વડી અદાલતનો આદેશ સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ હતો કારણ કે આ કલમ હેઠળ વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને જે સ્વીકાર્ય હતી, તે લગભગ નવ મહિનાની પ્રિ-ટ્રાયલ અટકાયતનો સમયગાળો હતો.

[અદાલતે વડી અદાલત દ્વારા લાદવામાં આવેલી આવી અત્યંત હળવી સજાને નામંજૂર કરી હતી અને રાજ્યએ આવી અત્યંત હળવી સજાની નોંધ લેવાની અવગણના કરી હતી અને અદાલતમાં અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું ન હતું.]

ફોજદારી અપીલીય હકૂમત: ફોજદારી અપીલ નંબર ૩૮૧/૧૯૭૫.

ક્રિમિનલ રિવિઝન નંબર ૬૦૬/૧૯૭૪માં ચંડીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા વડી અદાલતના તારીખ ૧૦મી જાન્યુઆરી, ૧૯૭૩ના રોજના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ પરવાનગી દ્વારા અપીલ .

અપીલકર્તા તરફે વી. સી. મહાજન, એસ. કે. મહેતા અને કે. આર. નાગરાજા.

સામાવાળા નંબર ૧ તરફે રામ સરૂપ અને આર. એ. ગુપ્તા

અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી ગોસ્વામી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૯ એપ્રિલ, ૧૯૭૩ના રોજ સામાવાળા ઓમ પ્રકાશ (હવે પછી આરોપી તરીકે વર્ણવવામાં આવશે) એ અપીલકર્તા સૂરજ ભાન પર છરીના પાંચ ઘા કર્યા હતા. ઈજાઓ ખૂબ જ ગંભીર હતી જે નીચે આપેલા વર્ણન પરથી મળી આવશે:—

"૧. ઉઝરડા ઘા પેટની આગળની ડાબી બાજુએ ૫ સે. મી. x ૨ સે. મી. x ત્રાંસુ સ્પિન્ડલ આકાર, ડિપિસ્ટર્નમની નીચે ૮ સે. મી. અને મધ્ય રેખાના ડાબી બાજુએ ૬ સે. મી. હોય છે. ઊંડાઈની તપાસ ન કરાયેલી ધાર તાજી હતી.

૨. ઉઝરડા ઘા ૨ ૧ / ૨ સે. મી. x ૧ સે. મી. ત્રાંસા, ડાબી બાજુએ ૬ સે. મી. અને ઈજા નંબર ૧ થી ૨ સે. મી. ઉપર, સ્પિન્ડલ જે આકાર. ધાર તાજી હતી અને ઊંડાણની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

૩. ઉઝરડા ઘા ૨ ૧ / ૨ સે. મી. x ૧ સે. મી. આડી, ડાબા અગ્રવર્તી ઉપરી ઇલિયાક સ્પાઈનની ઊંડાઈથી ૬ સે. મી. ઉપર સ્પિન્ડલ આકારની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી અને ધાર તાજી હતી.

૪. ઉઝરડા ઘા ૧ સે. મી. X ૧ / ૪ સે. મી. X ૨ મીમી ઊંડા, આડી ૬ સે. મી. અંદરથી અંત સુધી એફ ડાબા અગ્રવર્તી ચઢિયાતી ઇલિયાક સ્પાઈનના સ્તરે, ધાર તાજી હતી.

૫. ૫ સે. મી. x ૨ / ૨ સે. મી. x પોલાણ ઊંડું, પેટના આગળના ભાગ પર આડી ૨ સે. મી. થી મધ્ય રેખાની જમણી બાજુએ ડિપિસ્ટર્નમના સ્તરથી ૧૦ સે. મી. નીચે, ધારને સાફ કરવામાં આવી હતી અને ઘામાંથી બહાર નીકળતી નાના આંતરડાની કોઈલને તાજી કરવામાં આવી હતી.

અપીલકર્તાએ ઓપરેશન પછી કરાવવું પડ્યું હતું. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે તાત્કાલિક અને યોગ્ય તબીબી સારવારથી જ અપીલકર્તાને મૃત્યુમાંથી બચાવી શકાયો હતો.

ટ્રાયલ કોર્ટે ૨૬ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૭૪ના રોજ આપેલા ચુકાદા દ્વારા આરોપીને આઈપીસીની કલમ ૩૦૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને તેને ૧૦ વર્ષની સખત કેદની સજા અને રૂ. ૨૦૦/- દંડ કરવામાં આવેલ અને ડિફોલ્ટમાં એક વર્ષ માટે સખત કેદ. જોકે આરોપીએ તેની ઉંમર ૧૯ વર્ષ ગણાવી હતી, ટ્રાયલ કોર્ટ અનુસાર તેની ઉંમર લગભગ ૨૩ વર્ષ હોવાનું જણાયું હતું.

આરોપીએ તેની દોષિતતા અને સજા સામે વડી અદાલતમાં અપીલ કરી હતી. અપીલને ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪૪૨/૧૯૭૪ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી. ઈજાગ્રસ્ત સૂરજ ભાને આરોપીઓને આપવામાં આવેલી સજામાં વધારો કરવા માટે ૧૯૭૪ની કલમ ૬૦૬ તરીકે ક્રમાંકિત ફોજદારી રીવીઝન અરજી પણ દાખલ કરી હતી. ૧૦ જાન્યુઆરી, ૧૯૭૫ના રોજ પંજાબ અને હરિયાણા વડી અદાલતના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા અપીલનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તે અપીલમાં વડી અદાલતના ચુકાદા પરથી એવું લાગે છે કે આરોપીની દોષિતતાને પડકારવામાં આવી ન હતી. એકમાત્ર મુદ્દો જે દલીલ કરવામાં આવ્યો હતો તે એ હતો કે આરોપી ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ ૧૯૭૩ (એક્ટ નંબર ૨/૧ ૯૭૪) ની કલમ ૪૨૮ હેઠળ તેના પર લાદવામાં આવેલી કેદની મુદત સામે ટ્રાયલ કેદી તરીકે તેની અટકાયતનો સમયગાળો નક્કી કરવાનો હકદાર હતો, જે ૧ એપ્રિલ, ૧ ૯૭૪ થી અમલમાં આવ્યો હતો. ચુકાદા પરથી એવું પણ જણાય છે કે રાજ્યએ આરોપી વતી ઉપરોક્ત રજૂઆતનો વિરોધ

કર્ચો ન હતો. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે, તેથી, નીચેની શરતોમાં આદેશ પસાર કર્યો:—

“વિદ્વાન વકીલની આ રજૂઆતમાં બળ છે જેનો રાજ્યના વકીલ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવતો નથી. મારો મત છે કે જો દોષિત-અપીલકર્તાની કેદની મુદત ઘટાડીને તેણે પહેલેથી જ ભોગવેલી કેદ કરવામાં આવે તો ન્યાયના ઉદ્દેશો પૂરા થશે.

આમ કહીને વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે દોષિત ઠેરવતા અપીલને ફગાવી દીધી હતી અને આરોપીની કેદની મુદત ઘટાડીને તેણે પહેલેથી જ ભોગવેલી કેદની સજા કરી હતી અને દંડની સજા પણ જાળવી રાખી હતી. દોષિત ઠરાવવા પૂર્વેની અટકાયત સહિત આરોપીએ માત્ર એક વષ અને આઠ મહિનાની સજા ભોગવી હતી.

એવું લાગે છે કે રાજ્યએ વડી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલી અત્યંત અપૂરતી સજા સામે કોઈ અપીલ કરવાનું પસંદ કર્યું નથી. બીજી તરફ ઇજાગ્રસ્ત સૂરજ ભાને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૪ (૧) (સી) હેઠળ આ અદાલતમાં અપીલ કરવા માટે સ્પેશીયલ લીવ માટે યોગ્યતાના પ્રમાણપત્ર માટે વડી અદાલતમાં અરજી કરી હતી, પરંતુ તેમાં સફળતા મળી ન હતી અને ત્યારબાદ રાજ્ય સહિત સામાવાળાઓને નોટિસ આપ્યા બાદ આ અદાલતમાંથી અપીલ

કરવા માટે સ્પેશીયલ લીવ કેમ ન આપવી જોઈએ તેનું કારણ દર્શાવવા માટે સ્પેશીયલ લીવ મેળવી હતી.

અમે ઉપરોક્ત હકીકતોને થોડી વિગતવાર વર્ણવી છે કારણ કે અમે એ સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા છીએ કે આ કિસ્સામાં રાજ્યએ આવી અત્યંત હળવી સજાની નોંધ લેવાની સામાન્ય રીતે અવગણના કેમ કરવી જોઈએ.

કલમ ૪૨૮, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની દ્રષ્ટિએ પણ વડી અદાલતનો આદેશ સ્પષ્ટ રીતે બિનટકાઉ હતો, કારણ કે આ કલમ હેઠળ વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને જે સ્વીકાર્ય હતી, તે લગભગ નવ મહિનાનો સમયગાળો હતો, જેમાં આરોપીએ દોષિત ઠેરવવામાં આવે તે પહેલાં ટ્રાયલ કેદી તરીકે સેવા આપી હતી.

કલમ ૪૨૮, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડમાંથી જ એ પણ સ્પષ્ટ છે કે દોષિત ઠેરવવાની પ્રક્રિયા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડના અમલીકરણ પહેલા કરવામાં આવી હોવા છતાં, કલમ ૪૨૮ નો લાભ આવી દોષિત ઠેરવવા માટે સક્ષમ હશે. ખરેખર કલમ ૪૨૮ દોષિત ઠેરવવા અથવા સજાને કોઈ પડકાર આપવાનું વિચારતી નથી. તે દોષિતને તે સમયગાળા માટે લાદવામાં આવેલી સજામાંથી જેલની સજા

ભોગવવાની તેની જવાબદારી ઘટાડવાનો લાભ આપે છે જે તેણે પહેલેથી જ ટ્રાયલ કેદી તરીકે સેવા આપી હતી. કલમ ૪૨૮, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાને લાગુ કરવાની પ્રક્રિયા, આરોપી દ્વારા કોઈપણ સમયે અદાલતમાં પરચુરણ અરજી હોઈ શકે છે જ્યારે સજા કેદની મુદત ઘટાડવા માટે યોગ્ય આદેશ પસાર કરવા માટે ચાલે છે જે કલમનો આદેશ છે.

વડી અદાલત સમક્ષની અપીલમાં વડી અદાલત સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવેલા એકમાત્ર મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ ૪૨૮, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળ પહેલેથી જ પસાર થયેલા સમયગાળા સુધી સજા ઘટાડવાનો કોઈ અવકાશ ન હતો.

હત્યાના પ્રયાસમાં ઈજા થઈ હોવાથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ના બીજા ભાગ હેઠળ મહત્તમ સજા આજીવન કેદની હશે. ઈજાગ્રસ્ત કલમના પ્રથમ ભાગમાં સમાવિષ્ટ દસ વર્ષની મહત્તમ સજાથી સંતુષ્ટ ન હતો અને સજામાં વધારો કરવા માટે રીવીઝનમાં વડી અદાલતમાં ગયો હતો. "ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪૪૨/૧૯૭૪ માં નોંધાયેલા કારણો" માટે વડી અદાલત દ્વારા રીવીઝનની અલગથી ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને રીવીઝનમાં વડી અદાલતનો આ આદેશ છે કે અપીલકર્તા દ્વારા સ્પેશીયલ લીવ મેળવવામાં આવી હતી.

ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૪૨/૧૯૭૪ માં વડી અદાલતના ચુકાદા સામે અપીલની ગેરહાજરીમાં. રાજ્ય દ્વારા અથવા ઇજાગ્રસ્તો દ્વારા, તે ચુકાદો અંતિમ બની ગયો છે, જેનો અર્થ છે કે આરોપીની સજા એક વર્ષ અને આઠ મહિનાના સમયગાળા માટે અને રૂ. ૨૦૦/- દંડ કરવામાં આવેલ અને ડિફેન્ડન્ટમાં એક વર્ષ માટે સખત કેદ.

અદાલત સમક્ષ ફોજદારી રીવીઝનનો અવકાશ એ હતો કે શું દસ વર્ષની સજાને વધુ વધારવી જોઈએ પરંતુ ફોજદારી અપીલમાં વડી અદાલતના ચુકાદાને કારણે તે સજા પોતે જ ગાયબ થઈ ગઈ. તેથી, ફોજદારી રીવીઝન નિર્થક બને અને જ્યાં સુધી વડી અદાલતનો ચુકાદો અમલમાં રહે ત્યાં સુધી અમે તેના વિશે કંઈ કરી શકતા નથી. કમનસીબે ફોજદારી અપીલમાં તે ચુકાદો આ અદાલતમાં આપણી સમક્ષ નથી. જો કે, તેથી, અમે વર્તમાન કેસમાં આવી અત્યંત હળવી સજાને મંજૂરી આપી શકતા નથી, અમારી પાસે વર્તમાન અપીલને નકારી કાઢવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નથી. તેથી અરજી રદ કરવામાં આવી.

એસ.આર.

અપીલ રદ કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.